

חינוך בפרשה - ויקהל 'פרה'

לדעת ללמד...

אפתח בהצרה קצרה: אינני מתכוון למלמד מסוים, אך אם מישהו חושב שאני מדבר עליו – הוא צודק...

אני מבקר בכיתות וצופה בשיעורים. קורה ואני יושב ומשתעמם... המלמד מדבר - ואין קשב ואין עונה. דיבורו יבש, קורא ומפרש, הוא 'בשלו' ותלמידיו 'בשלהם'. נכון, יש את הבודדים שתמיד משתפים פעולה, המלמד מתנחם בהם ומפנה את דיבורו אליהם. יש ילד נרדם, שניים משחקים 'איקס עיגול', יש שקוראים 'קומיקס', אוכלים, ובגדול - רבים מפריעים. המלמד מתלונן של'דורנו' יש קשיי התנהגות... אין דרך ארץ...

אני חושב לעצמי: אילו הייתי אני תלמיד כאן – הייתי מקשיב? מסתבר שלא. השיעור משעמם, הקראה מונוטונית, האיש כלל אינו 'מלמד'. כנראה הייתי מפריע כדי שהמלמד יענישני 'לעבור לכיתה השנייה'...

אהה! הכיתה השנייה! כולם מרוכזים, גם המתקשים בקריאה - מקשיבים. המלמד 'חי ורב פעלים', השיעור מרתק, מְשָׁלִים והמחשבות, לכל מילה בגמרא יש ביאור, הוא משחיל פרפראות, לומדים 'מיהו אביי' וגם יודעים בדיוק מה אביי אמר, ולמה. הלוח נקי ומעודכן. המלמד מסתובב בין תלמידיו, מעודד ומחזק, בקצה העין קולט משהו 'לא טוב', ומנפנף ברמז, והבעיה נמוגה לפני שנולדה... הוא משלב ניגון לימודי, מטבל בקצת 'שיבישקייט', כמה מילות אידיש... ראו זה פלא! כאן יש דרך ארץ! ילדים כאן אינם ילדי דורנו?...

הבה נהיה פְּנִים! כמו שצריך 'לדעת' לתקן מזגנים, צריך להיות 'מומחה' להנדסת בנין, כך צריך לדעת ללמד, יש להתמחות בהוראה! סֶבֶל לא צריך 'לדעת', מלמד שאינו 'יודע' ללמד הריהו סֶבֶל ותלמידיו 'סובלים'...

הרבה 'דרכי הוראה' ניתן ללמוד מפרשתנו. משה מוסר שהקב"ה בחר בבצלאל בן אורי בן חור ומלאו ברוח חכמה שמימית. ובעיקר – "וְלְהוֹרֹת נֶתָן בְּלָבוֹ", הקב"ה חנן את בצלאל ואת אהליאב בכושר הוראה ללמד אחרים, כדברי האבן-עזרא והאור"ח הק' כאן. לא כל היודע ללמוד - יודע ללמד! צריך ללמוד איך ללמד!

מעבר ליכולת הדידקטית למסור דָּבָר דְּבוּר עַל אֶפְנֵי בַּהּ הוֹרָא סְדוּרָה וערוכה, יש גם צד רגשי בהוראה, ללמד עם 'געשמאק', לטפח בתלמידים רצון ללמידה ומוטיבציה, ולכן נא' לְהוֹרֹת נֶתָן בְּלָבוֹ – ולא 'בראשו'...

ישיבת 'רבינו יעקב יוסף' בניו יורק, לפני למעלה משבעים שנה. בישיבה זו למדו בעיקר בני 'מהגרים' מעט יותר 'מודרניים'. הרבנים היו יוצאי עולם הישיבות בליטא. ביניהם בלט הג"ר שמואל דוד ורשבצ'יק. מעבר ללימוד גפ"ת - היה רגיל לְסַפֵּר... היה מתאר את עולם הישיבות באירופה, הגאונים והדמויות, ההסתפקות במועט וה'שטייגן' המיוחד. הרב ורשבצ'יק הביא לתוך החדשנות האמריקאית את הווי הדור ה'עולם הישן'.

תלמיד צעיר, הנער 'משה הלל הירש', נמשך אחר סיפורי רבו. נפשו כְּסָפָה אחר תיאוריו, עד שביקש מהוריו, יהודים תמימים בעלי 'קייטרינג', לאפשר לו לדבוק בתורה, ולעבור לישיבה ב'לייקווד', שם נעשה תלמיד מובהק להג"ר אהרן קוטלר. בזכות ה'מעשיות' של הרב ורשבצ'יק זכינו לאחד מגדולי הדור שליט"א!

כיתה אינה במת הרצאות, בה צד אחד משמיע והצד האחר מאזין (כאילו). כיתה היא מקום פעיל בו יוצרים לימוד. משני צידי הכיתה שואלים ומשיבים, מציעים ושוללים, שומעים ומשמיעים. המלמד ניצב כמנצח על תזמורת פילהרמונית, מנווט ומכוון תלמידיו ללמידה, מעורר גירוי, יוצר קשר עין, מעודד במבעיו!...

חובה להסביר כל דבר! לא למשפטים סתומים לא מובנים! השבוע 'פרשת פרה'. ראיתי 'דף קשר' בו כתב מלמד 'פרה אדומה – חוק ללא טעם'. אוי ואבוי! ילד אינו מקבל זאת! וכי הקב"ה קובע דברים 'ללא סיבה'? אלא: "פרה אדומה - 'חוק' שהקב"ה לא גילה לנו טעמו". הסברה אמיתית. הוראה + חינוך. ללמד טוב ולהסביר, ולחנך לאמונה. להעמיד תלמידים בתורה + ביר"ש. ממילא אין בכיתה זמן ומקום לבעיות...

אני 'כותב וכותב', וחשוב לי מאוד לשמוע דעתכם, כך נוהגים בכיתה טובה ופעילה!

'תלמיד חכם' – החכם עדיין 'תלמיד'

יחיאל מיכל מונדרוביץ'

להארות והזמנות: 123ymm@gmail.com